

KOROŠKI SLOVENEK

Naroča se pod naslovom: „KOROŠKI SLOVENEK“.
Klagenfurt, Viktringer-Ring 26.

Rokopisi se naj pošiljajo na naslov:
Koroški Slovenec, uredništvo, Klagenfurt, Viktringerring 26

**List za politiko,
gospodarstvo in prosveto**

Izhaja vsako sredo. — Posamezna številka 15 grošev.
Stane četrtletno: 1 S 50 g; celoletno: 6 S — g
Za Jugoslavijo
četrtletno: Din. 25.—; celoletno: Din. 100.—

Ant. Machát, Dunaj:

Čehi na Dunaju.

Povojna doba je prinesla čehoslovaški narodni manjšini na Dunaju tudi ugodno rešitev šolskega vprašanja. Manjšina ima danes zadostno število vseh vrst šol, začeni od otroških vrtcev do srednjih in strokovnih šol. Čehoslovaška manjšina na Dunaju ima 17 otroških vrtcev, 14 ljudskih šol, 6 glavnih šol, 1 realko in 1 realno gimnazijo, nadalje 1 dveletno trgovsko šolo ter gospodinjsko in umetnostno-obrtno šolo za dekleta. Razventega imajo slovaški otroci svojo jezikovno šolo. Izmed šol vzdržuje osem zavodov mesto Dunaj, izdatke za upravo vseh ostalih pa krije šolsko društvo „Komenský“. Šole društva „Komenský“ se nahajajo do neznatnih izjem vse v lastnih modernih šolskih poslopih. Trenutno obiskujejo ljudske in glavne šole 3000 fantov in deklic, na srednjih in strokovnih šolah je vpisanih okroglo 1000 učencev. Ofroške vrtce poseča 900 otrok.

Šole so najmodernejše opremljene, imajo svoje šolske kuhinje, jedilne sobane in kopeli. Senčna stran pri vsem je edino v dejstvu, da število šol-obveznih otrok na Dunaju splošno nazaduje in je to opažati tudi na čeških šolah, kjer pada število učencev nižjih razredov. Učiteljstvo na šolah društva „Komenský“, ki je prvotno obstajalo izključno iz državljanov Čehoslovaške republike, se postopoma izpopolnjuje po domačih učnih močeh in sicer po absolventih srednjih šol dunajskih Čehov. Učne knjige na čeških šolah so prilagodene avstrijskim šolskim predpisom ter jih izdaja društvo „Komenský“.

Težke gospodarske prilike po vojni so ustvarile potrebo, da se izvede obsežna organizacija socialnega skrbstva, ki je zajeto v društvu „České srdce“. To društvo je prostovoljna osrednja organizacija, katere članstvo sestoji iz pripadnikov vseh slojev narodne manjšine. Njen namen je, da skrbi za pomoči potrebne rojake, za nedoletno dečo in da goji med rojaki zavest narodne skupnosti. Društvo „České srdce“ šteje 38 podružnic, upravlja 4 posvetovalnice za matere, koder se matere in otroci brezplačno po zdravnikih preiskujejo in kjer oddajajo društva „České srdce“ skrbi za 2386 otrok in vrši varuške dolžnosti nad 420 varovanci. V Dečjem domu, kjer prehodno sprejemajo osirotele otroke, se nahaja povprečno 15 gojencev.

Važno področje otroškega skrbstva je počitniška akcija. V njenem okvirju odide letno v času velikih počitnic okoli 2000 otrok na deželo Čehoslovaške republike. Ta akcija ni samo zdravstvenega in socialnega pomena, marveč tudi narodno-vzgojne važnosti.

Poleg tega skrbi „České srdce“ tudi za brezposelne čehoslovaške državljane, za katere je uvedena posebna zimska pomožna akcija, ki omogoča, da uživajo brezposelni čehoslovaški delavci v Avstriji iste ugodnosti kakor njihovi avstrijski tovariši.

Delovanje organizacij čehoslovaške manjšine se razteza na Dunaj, na občine dunajske okolice in na nekatera industrijska centra na Nižjem Avstrijskem. Razven omenjenih društev in ustanov obstojajo čehoslovaška društva še v Lincu in Gradcu.

Nevšečnosti in neprilike zadnjih let, predvsem gospodarska stiska, so se pojavile seve tudi v

vrstah pripadnikov čehoslovaške manjšine. Vendar se naši rojaki proti njim krepko borijo ter ohranjajo svojo narodno zavest in svojo materno govornico in upajo, da se bodo časi izboljšali in da se bo z ozdravljenjem gospodarskih prilik okrepila tudi narodna samozavest onih njihovih rojakov, ki so danes postali malodušni.

„Za nedeljeno Koroško!“

V zadnjih mesecih sledimo v naših krajih dogodkom, ki dajo misliti tudi mnogim iz nemških vrst. Za poletje so napovedane velike nemško-nacionalne prireditve — otvoritev „doma domovine“ v Dobrli vesi, odkritje glasovanjskega spomenika v Št. Jakobu v Rožu — nemško-nacionalni pevci se vezbajo za veliko pevsko prireditev v nemškem mestu Breslau, običajne junijske kresove nameravajo baje letos izvesti krajevne podružnice Heimatbunda, s številnih nemško-nacionalnih krajevnih prireditev pošiljajo pozdrave znanemu Steinacher-ju v Berlin. Minulo soboto pa je zborovalo nemško-nacionalno učiteljstvo glasovanjskega ozemlja v Podgori. O poteku zborovanja pišejo „Freie Stimmen“, če sledimo prosto samo njihovim izvajanjem, sledeče:

Zborovanja se je udeležilo okrog 500 učiteljev in učiteljic in je bila že udeležba sama imponujoča izjava za svobodno, nedeljeno Koroško ter izraz ukoreninjene narodne zavesti. Zborovanje so otvorili s počastitvijo spomina padlega učiteljsčnika Maier-ja. Nato je vodja celovške podružnice učiteljske zveze Filaferro v daljšem govoru zavzel stališče proti krivičnim napadom slovensko-nacionalnih krogov. „Učiteljstvo zahteva pravico in pravičnost in protestira na primer proti temu, da sodijo o namestitvah ljudje, ki so se nekoč norčevali iz državljansko zvestobo, zasmejovali krščanstvo in odstranjevali križe iz šol.“ „Nacionalni Slovenci ne smejo soditi koroške bojavnike.“ Govornik je nato odklonil stremljenja Slovencev, da se združijo narodno nezavedni v slovensko narodno družino. — Prof. Perkonig je govoril o „bistvu meje“ ter obžaloval, da vlada ne podpira narodno-politične propagande na meji. V Ljubljani zbira univerza material, da dokaže slovenski značaj južne Koroške, koroški Nemci pa so navezani izključno na zasebne organizacije. Okr. šolski nadzornik Gornik se je izjavil v izvajanjih o utrakvistični šoli za to, da ostane dosedanji način pouka v bistvu nespremenjen. — Zaključni govor je imel poslovodja Heimatbunda Maier-Kaibitsch, ki je nakazal, kako Slovenci neprestano rovarijo proti miru in pomirjenju v deželi. Izjavil se je, da morajo o šoli odločevati stariši, ne pa ljudje, ki nimajo otrok, ali ki svoje otroke pošiljajo na nemške šole. K učenitvi nezavednih Slovencev v slovensko narodno družino je še pripomnil, da koroški Nemci ne bodo nikdar nezavednih prepustili Slovencem. — Vodja zborovanja je zaključil s pozivom na oblast, naj podpre težnje nacionalnega učiteljstva.

Ob tem se moramo Slovenci začudeni vprašati: **To torej je prispevek nemško-nacionalnih krogov h pomirjenju in miru v deželi in krešitvi manjšinskega vprašanja? Kaj pravi h temu vlada? Ali se**

ji ne zdi, kakor se zdi nam, da tovrstno delo ni več narodno-političnega, marveč državno-političnega značaja?

Ognjenik Španija.

Samo slutimo, kako blizu novega izbruha svetovne vojne smo bili. Kljub prizadevanjem londonskega odbora za nevmešavanje je Španija danes bolj kot prej torišče velikih nasprotij med komunistom in fašizmom. Samo zunanji znaki notranjega trenja sta bila bombardiranje nemške oklopnice „Deutschland“ po socialističnih letalih in sledeči bombni napad nemških ladij na pristanišče Almerijo.

Nemčija in Italija sta nato umaknili svoje ladje iz mednarodnega nadzorstva španskega obrežja in svoje zastopnike v londonskem odboru. Hkrati sta koncem minulega tedna sporočili velesilam, da si pridržita v slučaju novih napadov od strani socialistične Španije polno svobodo protiukrepov. Nemška vlada je dala nadalje svojim ladjam povelja, naj napadejo takoj vsako bližajočo se špansko ladjo ali letalo. Poslala je v španske vode tudi več svojih podmornic.

Evropa stoji v pogledu Španije v čisto novem položaju. Londonski odbor za nevmešavanje v španski spor je postal brez zastopnikov obeh fašističnih sil brezpomemben. Rusija ojačuje svojo pomoč španskim socialistom. Bolj od kedaj zavisi naslednji razvoj od prizadevanja Anglije. Minister Eden je s svojim posredovanjem v španski zadevi že enkrat uspel. Danes je on nedvomno mož, ki ima v rokah usodo vse Evrope. Čim bolj se bo zмага na španskih frontah nagibala na stran nacionalistov, tem verjetneje je, da bodo skušali po sovjetih podprti socialisti izzvati z Nemčijo in Italijo nove spore in z njimi zanetiti evropski požar. Tedaj bo treba Angležu Edenu vse njegove državniške sposobnosti, da bo zamogel rastoči spor omeljiti.

Nemčija in Italija. Maršal Blomberg je obiskal Rim. Glasovi, da je Nemčija po njem podpisala vojaško pogodbo z Italijo, nočejo potihnuti, četudi vest uradno ni potrjena. Drugi hočejo spet vedeti, da se Nemčija odmika od Italije k Angliji. Zunanje-ga ministra Neuratha so začetkom tega tedna poslali na vzhod. Minister je obiskal Beograd, Sofijo in Bukarešto. Očividno je Nemčiji na tem, da vezi z vzhodno Evropo očvrsti.

Na španskih frontah. General Mola, desna roka generala Franca, je postal žrtev letalske nesreče. Nad deželo Baskov je zadelo generalovo letalo v skalo gorskega masiva in se razbilo. Mola je bil eden najudarnejših nacionalnih častnikov. Njegova smrt zna roditi dalekosežne posledice. Boji v posameznih odsekih meščanske vojne niso prinesli nič novega. Madrid kot Bilbao še vedno kljubujeta.

V dneh kulturnega boja Nemčije. Medtem ko hočejo hitlerjanski mogotci zadušiti Cerkev in vero z nezaslišano obtožnico, se dviga med nemškimi ljudstvom val nove vernosti. Nedeljske božje službe, verske procesije i. dr. postajajo prave manifestacije katoliškega duha v Nemčiji. Ponekod policija ni dovolila procesij po mestnih ulicah in se je drenjalo na desetisoče ljudstva na trotoarjih. V Berlinu so zbirke za katoliške dečje domove prinesle desetkratni običajni prispevek. Škofu v Galen je o priliki inšpekcijskega potovanja šolski vodja neke šole zabranil vstop v poslopje, na škofov protest minister ni niti odgovoril. Protiduhovniški procesi se nadaljujejo. Mnoge močne sile so na delu, da odvrnejo nemško vlado od usodnega boja proti Cerкви, če bo njih trud z uspehom kronan, je treba počakati.

Sovjeti in nemško poganstvo. Ruski brezbožniki so sklenili, da izdajo knjižico z verskim naukom, kakor ga učita nemški maršal Ludendorff in njegova žena Matilda. Knjižice bodo razdelili med voditelje svoje zveze in menijo, da bodo s tem izpodkopali temelje ruski vernosti. Lahko si mislimo, kako je ustanovitelj nemške poganske vere to odlikovanje sovjetskih brezbožnikov presenetilo, ko vidi, da ga smatrajo brezbožniki za svojega najboljšega zaveznika in pomočnika.

Požrešna mati revolucija. Vedno spet je tako, da požira revolucija svoje otroke. Tako je bilo pri francoski revoluciji, tako je pri sovjetski revoluciji. Med sovjeti se z najnovejšimi dogodki odkriva zarota vodilnih osebnosti proti diktatorju Stalinu. Kot zadnji izmed zarotnikov v dolgi vrsti je sedaj padel maršal Tuhačevski, desna roka vojnega komisarja Vorošilova. Odvedli so ga nenadoma po degradaciji v zapore. Komisarjev namestnik Garmanik se je tik pred aretacijo ustrelil. Pričakujejo, da seže kruti diktator sedaj še po Vorošilovu samem in tako podredi sovjetsko vojsko v službo svoji osebni okrutnosti. Dotlej pač, dokler ne požre požrešna revolucija še njega...

Poroka bivšega angleškega kralja Edwarda s Simpsonovo se je vršila minuli teden na francoskem gradiču Cande. Civilno poroko je izvršil mestni župan, cerkveno pa anglikanski pastor Jardine. Po poroki sta se vojvoda in vojvodinja Windsorska podala na Koroško v grad Čače. Ker sta izjavila, da želita biti nemotena, se je njun prihod k Zili izvršil v največji tajnosti ter je policija zavrnila vse radovedneže, ki so novoporočenca pričakovali v Podkloštru in na cesti do Čač pod Dobračem. Bajne nameravata visoka gosta v poljetju posetiti Dubrovnik.

Dež. šolski zakon v Burgenlandu. V glasilu burgenlandskih Hrvatov, „Hrvatske Novine“, razpravlja dež. posl. Horvat o novem šolskem zakonu. Iz članka posnemamo nekatere podrobnosti: Po novem zakonu se uvede pouk v hrvatskem je-

ziku v 16 hrvatskih vaseh, koder se v šolah doslej ni poučevalo ničesar hrvatskega. Glede nemščine velja, da morajo vsi učenci koncem 4. šolskega leta znati izražati svoje misli tudi v nemškem jeziku. Nemška deca ima v vseh šolah izključno nemški pouk; če doseže na kaki šoli število 25, se zanj otvori poseben razred. Če je skozi 3 leta po 40, se zanj zgradi posebna nemška šola. Hrvatski šolski nadzornik nadzoruje vse šole z hrvatskim učnim jezikom, vse hrvatsko-nemške šole in hrvatski pouk v nemških šolah. V dež. šolskem svetu so glasom nadzorstvenega zakona 2 do 3 Hrvati. Oba zakona je sprejel dež. zbor enoglasno z glasovi Hrvatov in Nemcev. Ob zaključnem govoru je dež. šolski referent naglasil, da hoče Avstrija pravično ravnati s svojimi manjšinami, ker je krščanska država in je njena vodilna misel: dati vsakomur svoje. Posl. Horvat zaključuje svoj članek med drugim takole: Lani smo pisali, da imamo hrvatskega šolskega nadzornika. Letos pišemo, da imamo tudi šolski zakon, kakoršnega smo si želeli. Prvo in drugo nam bo zelo koristno, če se bo hrvatska inteligenca zavedala svoje dolžnosti, ki je v tem, da vzgaja svoj narod v materinskem jeziku, ki človeka najlažje in najtemeljitejše izobrazí.

Smo pisali mi?

„Südtiroler Heimat“, šte. 3, 1937, piše:

Stran 1: „Italijani so odstranili spomenik Osvalda von Wolkenstein-a.“

Mi: Na Koroškem so prepovedali postaviti nagrobni spomenik našemu voditelju Francu Grafenauerju.

Stran 2: „Italija protektor italijanskih manjšin“ je drug naslov. Članek pravi: „Gospod Rizzi naj pride enkrat v našo južno Tirolsko in si ogleda, kako Italijani spoštujejo nemški jezik in kulturo. Kmalu bo uvidel, da žive Italijani na Malti v naravnost rajskih razmerah v primeri z Nemci v južnem Tirolu. A tako logične in kritične doslednosti Italijani žalibog ne poznajo.“

Mi: Smo pisali mi gg. Mayerjem itd. itd.?? Knjiga o logiki po raznih uredništvih in „arhivih“ in „kreisih“, v Südmarki in Fröhlichgasse bi bila na vsak način zelo aktualna!

Stran 3: „Mi vas kličemo!“ Tako kliče pisec nemško mladino k razumevanju tragike svojega rodu: „Davno že so zatrli vsak življenski znak nemške mladine v naši deželici. Ko čitamo v časopisih o življenju nemških manjšin drugod, kjer ima mladina svoja kulturna društva, pevske krožke, športna in skavtvska udruženja, se nam zdi kot bajka (podčrtal pisec). Saj je zabranjeno nam vse, kar

spada k naradni pravici vsakega človeka: Ni nimamo nemških otroških vrtcev, nimamo nemške šole, mladina je potlačena prisilno v državne organizacije — nad vsem življenjem otroka je ena sama velika laž: Ti si Italijan, se glasi raz katedra, pri vajah... in vendar čuti nemški otrok, da se vse v njemu protiví temu tiranstvu...“

In tako se oklepa mladina tega, kar jo drži in ji je edina opora v življenju. Imenuj to narod ali dom ali zemljo: In tega ji pač nikjer in nikdar ne sme nihče odreči, da si išče opore in ravnovesja svoji razrvani duši?!

Kajti nikdar ne bo odnehala izpovedati to, kar je in čuti. Lepo pišejo o „zvestobi državi“ in o „sodelovanju z večino“. Dobro. Trikrat dobro. Storili smo vse kar smo mogli: v Abesiniji smo krvaveli in svoje državljanske dolžnosti izpolnili.

Če pa pomenijo te besede brezpogojno žrtev vsega, kar je svet izraz našega prepričanja, tedaj pa pribijemo: Nikdar!“

Mi: Učenjaki na Koroškem pa nočejo priznati, da je raznarodovan človek — človek brez opore!

„Gdč. Menardi je podučevala otroke privatno v nemškem jeziku in verskih resnicah. Prišla je oblast in vse natančno preiskala, ker da je delovanje „protipostavno“. Učitelj, ki slepo sovraži Nemce in nemški jezik, je najbrž ovadil slučajno oblastem.“

Mi: In naš zasebni pouk in šikane — in naši učitelji?

Stran 4: Sledi cela stran italijaniziranih imen, ki jih spravljajo Italijani v „prvotno latinsko obliko“!

In pri nas: Ker polovico naroda nam hočejo potujčiti in mu kar en gros vzeti ime Slovencev.

Ponesrečeni poizkus učenjaka dr. M. Wutte-ja pa naj tudi dokaže „prvotni nemški značaj dežele“.

Stran 5: Sledijo slike 5 italijanskih Balilladomov za potujčevanje nemške dece.

Med nami: Kaj ko bi prikazali vse naše „kulturne“ ustanove: Šole v Ločah, Št. Jakobu, Podljubelju, Obirskem, Zavrhu itd. itd. Domove v Dobrli vesi, vse knjižnice itd. itd. itd.?

Strani 6—7: Poročila o novostih in krivicah: Italijani odslavlajo Nemce iz službe, prepovedujejo otrokom v šoli nemški jezik (!), izganjajo nemščino iz uradov (!), prepovedujejo nemško petje, postavljajo italijanske duhovnike (!) in uničujejo nemško inteligenco (!).

Mi: Menjajte imena! Posebno pa je pogubno delovanje gospodarsko-nacionalnega „instituta za gospodarski procvit treh Venecij“.

PODLISTEK

Juš Kozak:

Beli mecesen.

(2. nadaljevanje.)

Ostro upognjeni nos sredi kosti. „Izrezan oče, in vendar se ne moreta. Če bi le delati hotel...“

Tedaj se je spomnila, kako se je nekoč na žeganju pred cerkvijo zamaknil. Takrat je bil bled v lice, še bolj suh, kakor bi ga ne bilo. Le oči je imel tako vedre. „Mati, glejte mater božjo, nad tistimi smrekami, z nogami se dotika vršičkov,“ je dejal in ni trenil z očmi. Pogledala je v žarko solnce nad gozdom, ničesar ni videla. Prestrašila se je. Tako je bil bel kot sneg. Tega ne more pozabiti. Kakor da je v druge rodila.

Zašumelo je v travi, zdrznila se je. Pred njo je stal Martin.

„Jezus, ti si!“

„Pogledat sem prišel, mati, kje je oče?“

Starka ni mogla do besede. „Moj bog, moj bog, nič te ni!“

Šla je z njim v hišo, kjer se oče niti ozrl ni. Sin je sedel k peči in gledal na mater, povešajočo pogled. Slutila je in čutila, kako se med onima plete tihi pogovor. Zdaj pa zdaj bo oče vzkipeł.

Bos je pogledal sina in se obrnil od njega. „Kosimo, tebe ni od nikoder.“

„Lučovnikovega smo prinesli v dolino. Pod Konjem se je ubil.“

„Letos te še nisem videl na njivi.“

„Menda res ne.“

Stari se je nenadoma okrenil: „Kako praviš?“

„V planino pojdem, na jesen pridem doli.“

„V jeseni bodo moja vrata na Trati zaprta!“

Martin je vstal.

Oče je nadaljeval s sovražnim glasom: „Tebi naj Smrekarjeva postilja.“

„Kam merite, oče?“

„Nikamor ne merim. Rekel sem. Če nimaš ušes, ti povem še enkrat. Rajši imam psa pri mizi, kot tebe!“

Martin je stopil k vratom. „Lahko noč, mati!“

„Sin!“ je zarohnel Bosov. Z odprtimi očmi se je vsesal vanj: „Prestopil ga boš, nazaj te ne bo!“

„Kakor hočete!“ Martin se je pripognil med vrati.

Oče pa je s strašnim pogledom gledal v vrata. Mati je tiho ihtela. Očetove besede so jo mrzlo pretresale.

„Če si pravičen, ga udari, da ne bo mogel ne živeti, ne umreti!“

Molče je nato odšel v izbo. Obrnjen v zid je šepetal: „Trata in jaz sva ga preklela!“

Težko je vzdihnila mati in uprla oči v Križanega: „Moje molitve nisi uslišal. Stoj mu ob strani.“

*

Kresnice so utonile v ljubezni, ko je Martin stopal po mehki travi. Namenil se je proti hribu, lagotno počivajočem na zemlji. Obstal je. Pred njim se je smejal v luči zvezd majhen mož.

„Martin, trava raste!“

„Seveda raste, Revež! Kam pa ti?“

„Trava raste, Martin,“ je ponavljal oni in še govoril z očmi.

„Po Lučovnikovega smo šli.“

„Dokler bo rastla trava, bodo ljudje plezali.“

„Lepo je plezal. Pastir mi je pravil. Pod rdečo pečjo mu je zmanjkalo opore. Glava mu je odletela, tako je padel.“

„Nisem utegnil, rad bi ga bil šel pogledat. Lučovnikov je bil dober fant. Korajžen, da ga ne poznam takega. Tebi je zapisal gamze in smrt.“

„Tiho bodi!“ je posvaril Martin in se previdno ozrl.

„Trava raste in sliši, imaš prav!“ se je smehljal Revež. „Kam si se namenil?“

„K tebi, doma smo se udarili. Kaj hočeš, mene ne zdrži na Trati, ne morem pomagati.“

„Pojdi z mano. K Balantu grem.“

Martin je bil pri volji.

Skozi nizko sadno drevje so mežikala okna krčme. „Čaka me!“ Vstopila sta v prazno izbo.

Za mizo je sedel Balant. Debela roka je ležala na mizi, sršeče je upiral oči v vrata. Mežikal je v luči, ki je oblivala glavo, podobno zgneteni kepi ilovice. Čelo se je izgubljalo preko temena v mesnatem vratu. Nad širokimi, živordečimi lici so tonile male oči.

„Kje pa hodiš, antikrist? A?“

„Kako je, Balant?“

(Dalje sledi.)

Mi: Ta zavod dela isto, kar pri nas že sili dolgo praktcirajo razni nemški inštituti, ki jim je na srcu „gospodarski procvit obmejnega ozemlja“, kupuje namreč tujcem posestva in postavlja tujce na svoje „Musterwirtschaften“!

Stran 8: Pismo nekega Nemca prijatelju Italijanu, zakaj ne uspe med Avstrijo in Italijo (med narodi!) pravo zblížanje: Južna Tirolska in njene razmere!

Mi: Isto je povedal in napisal pred nedavnim časom javnosti jugoslovanski senator Smodej: o naši slovenski manjšini na Koroškem.

Nazadnje še svetuje list italijanskemu tisku, naj se ne zavzema za manjšine v drugih državah — ko svoje tako kruto uničuje.

Mi: Isto bi mi svetovali raznim celovškimi, graškim, dunajskim, linškim, rajhovskim itd. itd. „Vorposten-om“ in etapam! mr.

DOMAČE NOVICE

1914.

(Nadaljevanje.)

Tako se je zgodil eden najbolj usodnih dogodkov svetovne zgodovine, o katerem se je poslej veliko govorilo in pisalo. Poleg najbolj naravnih so se čule o njem tudi najbolj prisiljene razlage, saj so pripisovali krivdo za atentat celo avstro-ogrski vladi. Zadnja razlaga je pač najmanj verjetna. Povzročila jo je neverjetna lahkomišelnost in brezbržnost bosanskih oblasti in policije, ki atentata niso zmogle preprečiti, na drugi strani pa zadovoljstvo, ki so ga neki avstrijski in še bolj ogrski krogi ob prestolonaslednikovi smrti komaj skrivali. Pomanjkljive varnostne odredbe v Sarajevu so bile posledica nasprotja med vojaško in civilno upravo. Ker je prišel nadvojvoda kot vojak na manevre in le mimogrede obiskal Sarajevo, so o vsem odločali le vojaški krogi, ki so samozavestno odklanjali vsako vmešavanje civilnih uradov. Rajni prestolonaslednik ni bil povsod priljubljen, kot odločnega katoličana so se ga bali svobodomiselnici in židje, Madžari so ga pa kot nasprotnika delitve monarhije v dva dela sovražili. Tako je razumljivo, da so se mnogi njegove smrti veselili.

Avstro-Ogrska je uradno obdolžila sokrivde na atentatu srbsko vlado in s tem utemeljila svojo vojno napoved. Po vsem, kar vemo o razmerju med Avstro-Ogrsko in Srbijo, je jasno, da se je morala srbska vlada, če je res pripravljala atentat, zavedati, da s tem spušča v vojno z veliko močnejšo sosedo. Za vojno pa Srbija po komaj prestanih balkanskih vojnah ni bila pripravljena. Manjkalo ji je denarja, orožja in streliva ter vse druge opreme, a tudi srbski kmet je bil sit vojskovanja in se je zadel zaradi tega celo izseljevati. Na novo pridobljene pokrajine na jugu so bile še v popolnem neredu in izpostavljene albanskim vpadom, v stari državi pa so divjali najhujši politični boji. Komaj štiri dni pred sarajevskim atentatom je postal mladi kraljevič Aleksander regent mesto svojega bolnega očeta. Pašičeva vlada pa je isti dan razpustila skupščino in začel se je hud volilni boj.

Slovenska prosvetna zveza je sprejela sledeče pismo: „Potrijujem sprejem spomenice z gospodarskega zborovanja slovenskih kmetov Podjune v Šmihelu pri Pliberku dne 25. aprila 1937. Spomenico sem vzel na znanje. Vsebuje deloma zelo dragocene pobude, katere bom na primernem mestu rad podpiral. Dr. S u c h e r, dež. glavar Koroške.“

Iz Slovenije. Za novega rektorja slovenskega vseučilišča je bil izvoljen prof. pravne fakultete in odlični slovenski znanstvenik dr. Rado Kušej. Rodom iz Libuč pri Pliberku, je študiral gimnazijo v Celovcu in št. Pavlu, pravo v Gradcu, bil nato med drugim sodni predstojnik v Pliberku, od leta 1920 pa je profesor cerkvenega prava na ljubljanski univerzi. Na odličnega rojaka zremo koroški Slovenci s ponosom. — Od 27. do 29. junija je v Celju tabor slovenskih fantov in mož. Na praznik sv. Petra in Pavla je pred Marijino cerkvijo sv. maša prevz. mariborskega knezoškofa, nato istotam slavnostno zborovanje.

Tako nemški list! V dunajski „Reichspost“ piše prof. Pettau er pod naslovom „U č i t e s e t u d i s l o v e n s k o!“ med drugim sledeče: Nedavno

je „Reichspost“ zagovarjala, naj se Avstrijci učijo slovanskih jezikov. Pri nas na Koroškem pa se skuša ljudi odvrčati od priučitve slovenščine. Ljudstvu zabičujejo, naj govori narečje, kdor pa se poslužuje pismene slovenščine, velja kot tujec. Nedavno je bilo razpoloženje proti slovenščini še tako silno, da so navduševali raje za španščino, medtem ko se je pismena slovenščina domala čisto zanemarjala. Izgleda, da bo sedaj boljše. Seveda ne smemo pozabiti, da vodi do zmage in sporazuma samo narodna strpnost v krščanskem smislu.

Zahvala. Akademija slovenskih bogoslovcev v Celovcu se tem potom najtopleje zahvaljuje vsem, ki so s svojim darom omogočili izpopolnitev njene knjižnice. Bog plačaj!

Bilo srečno! (Rosegg—Rožek.) Dne 26. majnika sta se poročila g. Mirko Buchacher in g. Angela Robič, pd. Pufova v Šmartnu. Po stari krščanski navadi sta obhajala poročno slavnost s sv. mašo, nakar so se svatje zbrali na ženinovem domu pri pd. Jagru v Šmartnu k ženitovanjski pojedini. Ženin in nevesta sta oba vrla narodnjaka in želimo jima v novo življenje sreče in blagoslova!

Novi zvonovi. (St. Stefan—Šteben pri Beljaku.) Naša fara ni zadnja. Dobili smo v času, ko vse tarna in toži, dva nova zvonova. Prvi tehta 1030 kg, drugi 316 kg. Ko so g. župnik potrkali pri faranih, so se dobrovoljni koj oglašili in prispevali zanje po svojih močeh. Zvonove je vtila tvrdka Grasmayer v Inomostu v sedmih tednih. Ob prihodu so jih sprejele deklice in jih v prisrčnem slavlju pozdravile. Veliki zvon spominja padlih vojakov, drugi pa nosi napis: Čast Bogu zadóni ti, k molitvi vabi vse ljudi, spremljaj nas v hladni grob, naj bo slava Tebi, Gospod naš Bog! — Predvsem gre zasluga g. Ivanu in Ivani Mikl, pd. Napokojevim v Vodiči vesi, katera sta darovala v ta namen preko 2000 S. Priznanje gre tudi maloški soseki, ki je naklonila za zvonove preko 1000 S.

Nad Dravo. (Ludmannsdorf—Bilčovs.) V noči na 30. majnika so obiskali našo vas neznani in nezaželjeni gostje. Najprej so skušali vlomiti pri trgovcu Martiču in so izdoblili v vratih eno desko, da bi odprli vrata. A delo se jim je najbrže zdelo prezamudno, ponagajal jim je tudi domači pes, pa so jo odrinili k gostilni pri Pomoču. Tam so iztrgali iz enega okna križe, se utihotapili v trafiko in vlomili v omaro, kjer je shranjen tobak. A spet jim je v veži se nahajajoči pes delal preglavice, ker je z lajanjem zbudil gospodarja. Slednji je prišel gledat, kaj se godi. Ko odpre vežna vrata, vidi enega tatov, kako skoči skozi okno in se zgubi v noč. Naslednji dan obveščeno orožništvo poizveduje za nočnimi tiči. Gostilničar utрпи škodo par sto cigaret in 10 S drobiža.

Koš novic. (Radsberg—Radiše.) V naši občini doživljamo prav demokrasko dobo. Naš pred letom nanovo izvoljeni župan razglašja sproti po domače pred cerkvijo o zadevah javne uprave, ob važnih ukrepih v občinskem gospodarstvu pa povabi vse gospodarje na občinski parlament k Mežnarju, kjer poroča o vseh težavah v občini in sprejema dobrohotne nasvete občanov. Tako po-

stopanje vzbuja med gospodarji vidno zadovoljstvo, ker ni so bili tovrstne demokracije deležni niti pod staro Avstrijo. Pa saj je nekdanja strankarska diktatura škodila tudi našemu občinskemu gospodarstvu ter bo treba dobre volje vseh, da se spet spravi v red. — Naša farna cerkev sv. Lamberta je dobila novo streho. Domači tesarji so jo strokovnjaško pokrili z mecesnovimi deskami, da je vsa cerkev ljubko pomlajena. Kako lepa šele bo, ko se lotimo še notranje prenovitve, za kar bo treba še mnogo radodarnih rok in dobrih src. Naš g. župnik namere gotovo ne bodo opustili v veri na srca, vneta za lepoto božjega hrama. — Do ženitve radiški mladi rod nima prave korajže. Letos še nismo imeli poroke, četudi bi lahko naštel precej „plesnivih“ ženinov. Nekoliko gre pač na bolje, ker smo imeli predzadnjo soboto prav bahavo poroko. — Do binkošti se smrt ni oglašila. Na binkoštni ponedeljek pa smo ob veliki udeležbi ljudstva pokopali Rutnikovega očeta. Dvajset let je gospodaril kot vdovec vzorno s svojimi otroci. Miren in vesel je rad prepeval domače pesmi. Na grobu mu je na željo v slovo zadonela pesem — a v tuji besedi. Sledila mu je pridna Razpotnikova mati. Njeno življenje je bilo izpolnjeno po neprestanem delu. Rajnim večni mir!

Drobiž. V Celovcu so ustanovili kor. tiskovno društvo z namenom, da podprejo katoliški tisk dežele. — Za pomožno akcijo v letošnji zimi se je v državi nabralo 35 milj. šilingov. — Strašna nesreča se je zgodila na žel. tiru med Beljakom in postajo Gummern. Brzovlak je povozil in usmrtil 8 delavcev. Umaknili so se tovornemu vlaku z enega tira in prišli pod kolesje brzovlaka na drugem tiru. — Poletne uradne ure dež. vlade so od 7.30 do 12.30 v ponedeljkih, sredi in sobotah, ter še od 14.—18. ure v ostalih dneh tedna. — 5. sept. bo Heimatbund odkril v št. Jakobu glasovansko kapelico. — V Vrbi se je minuli teden mudilo 100 južnih Afrikancev-Burov. — Volka v Dobraču so lovci obstrelili, a jim jo vendarle popihal. — V Kočni nad Belo so zasledili medveda, ki je prizadjal tamošnjim posestnikom že dokaj škode. — Na Dunaju je bil obešen morilec Dörr. Vrgel je svojo ženo skozi okno 3. nadstropja. — 30. m. m. se je v Celovcu poročil hišnik Matej Podgornik s Terezijo Haller. Poročenca sta rodod iz gališke župnije.

Naš majnik in drugo. (St. Stefan b. Gl.—Šteben pri Globasnici.) V lepem majniku smo obhajali dnevne šmarnice. Domači dušni pastir so nam prebirali Opekove rimske šmarnice ter posameznim odstavkom dodajali kot dvakratni rimski romar svoje opombe. Redno je sodeloval 12 pevcev broječi mladi pevski zbor, ki zna nad sto prekrasnih Marijinih pesmi. Oltarje so krasile skozi ves majnik rože, da je bila cerkev kakor en sam šopek. Ker je tudi preslikana, vzbuja naša cerkev vsesplošno občudovanje in se je o njej izjavil prevz. pomožni škof o priliki letošnje vizitacije: „Herr Dechant, die Kirche ist nett, sehr nett!“ Zadnji dan v majniku smo imeli slovesen Tedeum, nakar so se g. dekan zahvalili za številni obisk in

pevcem za sodelovanje. — Predzadnje nedeljo smo imeli prekrasno procesijo z veliko udeležbo. — Po končani službi božji je vso vas razburila novica o uboju pri Kajžru, kjer je brezposelni Tomaž Greiner ubil s sekuro svojega svaka Janeza Reinwalda. Nasilnež je bil že svoječasno kaznovan zaradi nevarne telesne poškodbe. Vzroki strašnega dejanja še niso docela pojasnjeni. — Pridno vozimo steljo iz gozdov. Lepo vreme je pomaglo rži in tudi drugo žito lepo kaže. Sena bo dovolj, hruške so lepo odcvetele in bo torej dovolj mošta. Manj bo jabolk.

Smrtna nesreča. (Eisenkappel—Železna Kapla.) V torek pop. je vozil avtopodjetnik Franc Potočnik proti Kapli. Na križišču ceste in železniškega tira mu privozi nasproti na motornem kolesu strojevodja tukajšnje elektrarne Matevž Fischer. Slednji pospeši najbrže v domnevi, da mu prihaja nasproti vlak, tempo in zdrvi z motorjem naravnost v avto ter obleži težko poškodovan. Prepeljali so ga v celovško bolnico, mu odrezali poškodovano nogo, a je drugi večer vsled izgube krvi umrl. Njegovo truplo so prepeljali na Reberco, kjer je bil pokopan ob veliki udeležbi ljudstva. Rajni je bil vseskozi katoliški in narodno-zaveden mož. Večni mu mir!

Večni mu mir! (Matschach—Mače.) 1. junija so zvonovi pozvali pogrebno pesem vzornemu možu Tomažu Waldhauser. Rajni je bil zaveden katoličan in je z vso ljubeznijo ljubil domačo zemljo. Žalujoči družini naše sožalje!

NAŠA PROSVETA

Nekaj prosvetnih misli.

Ob koncu vigredne prosvetne sezone.

Da bi Krek, oče slovenskih prosvetnih društev, še živel, nedvomno bi se v naših dneh še topleje zavzemal zanje. Izza njegovih let do danes se časi niso v ničemer spremenili na boljše, potreba pravega pogleda na življenje in nebroj življenjskih vprašanj je med našim ljudstvom postala le še bolj očita. To občutimo se posebno mi koroški Slovenci, ki se nahajamo danes v najtežji in tudi najodločilnejši borbi za velike vzore našega naroda.

Naša slovenska narodnost je ogrožena kot nekoč. Zdi se celo, da so se njeni neprijatelji zakleli, da jo hočejo baš v začetku krščanske države zadeti v živo in ji izpodrezati njen življenjski živec. Kje se danes ljudstvo vzgaja v ljubezni do prirojene domače nravi, do podedovane materne govornice, do bratov in sester enega jezika, do prave, žive družinske skupnosti enega naroda? V javnem življenju med nami se ljubezen in zvestoba do naroda še nista mogli uveljaviti kot naravni, samoobsebi umljivi vrline. Le preveč se še slepomiši z narodno neznačajnostjo, kot da bi bila le-ta nekaj dobrega in vzvišenega, le preveč se še uči ljudstvo in se posebno mladina preziranja materne govornice in narodne značajnosti, le preveč se hoče slikati narodno značajnost v najtemnejših barvah. Edino naša društva so branik slovenske zvestobe in ljubezni, slovenskega poštenja in značajnosti. Tod se mladina s srcem oklepa svoje materne besede in se uri v spoštovanju do vsega domačega, slovenskega. Tod čuje ljudstvo, kako lepa in blagoljubna je njegova govornica, kako čista in mehka je njegova melodija, kako silna je kultur slovenskega naroda v njegovih pesnikih in pisateljih. Da bi še živel veliki naš Krek, dejal bi ob vsem tem: **fantje in dekleta, le še bolj krepko in čvrsto poprimite za delo v vaši prosveti, da zavrnete od sebe in od svojih zlo raznarodovanja!** (Konec sledi.)

Za Jerbergom. (Schiefling—Škofiče.) Prosvetno sezono smo zaključili z materinsko proslavo. Kljub pranganju na Otoku je bila dvorana čisto polna in je pazljivo sledila dogajanju na odru. Proslavo je otvoril pevski zbor z zdravico materam, nakar so se vrstile deklamacije naših korajžnih malčkov. Igro „Na krivih potih“ so izvajala pridna naša depleta v splošno zadovoljnost in se z njo nadvse primerno oddolžile materam, v veseloigr „Raztresenca“ pa so predvsem fantje posrečeno prispevali h počaščenju in razvedrenju naših mamic.

Vmes so svirali tamburaši svoje vesele komade. Prireditev so zaključili pevci. Za lepi popoldne smo režiserju in pevovodji ter vsem vidnim a tudi nevidnim sotrudnikom iskreno hvaležni!

Pod Peco. (Globasnitz—Globasnica.) V nedeljo 13. junija priredi društvo na željo mnogih še enkrat pasijonsko igro o Trpljenju Jezusa Kristusa. Kdor je še ni videl, naj se posluži zadnje prilike in si jo ogleda!

Augsdorf—Loga ves. Naše matere proslavimo sicer pozno, a zato tem dostojnejše. V nedeljo dne 13. t. m. igrajo društveniki ob 7. uri zvečer v gostilni Štefana Pachler („Marica“) Meškovo igro „Mati“. Vmes sodelujejo pevci in nastopijo prvič domači tamburaši. Vabljeni vsi, posebno matere!

GOSPODARSKI VESTNIK

Rastlinski škodljivci.

V svetu je že tako, da se zdravo življenje ne razvija neovirano in mirno, marveč v neprestanem boju s škodljivimi elementi, ki ga hočejo uničiti. Tako je med ljudmi, tako v živalskem svetu, tako v kraljestvu rastlinstva, kjer se vrši vedna borba med koristnim in škodljivim. Tako je prilika o dobrem in hudobnem sejavcu slika življenja od njegovega začetka do konca.

Rastlinske škodljivce imenujemo plevel. Neverjetno odporen je, proizvaja velike množine semena in se razširja na vse mogoče načine. Velik del kmetovega dela je in mora biti v borbi proti temu trdovratnemu škodljivcu, čim uspešnejša je ta borba, tem boljši in izdatnejši je pridelek. Podcenjevanje nevarnosti plevela pa vodi do izdatnih izgub in le prečesto do zanemarnjenih njiv in kočno kmetij.

Dve glavni vrsti plevela sta: koreninski in semenski plevel. Koreninski plevel so večletne rastline, ki se ohranijo tudi s pomočjo korenin, semenski plevel. Koreninski plevel so večletne rastline, ki se ohranijo tudi s pomočjo korenin, semenski plevel pa se množi samo s svojim semenom. Zatiranje drugega je v splošnem lažje, a je zato plevel nevarnejši.

Nepreorane njive po žetvi pospešujejo rast plevela, pospešeni rasti je krivo nadalje slabše obdelovanje, površno oskrbovanje in nepravilno kolo-barjenje. Pravilno kolobarjenje, pri katerem pride vsaka rastlina na ono mesto, ki ji ugaja, je med najizdatnejšimi sredstvi uničevanja rastlinskih škodljivcev. Pokladanje neočiščenega zrnja živini je nadaljni vzrok širjenja plevela, čestokrat je seme, ki ga sejemo, nezadostno očiščeno. Okopavine kričijo med rastjo po kopaču in motiki in po pletvi. Nekateri spomladanske sadeže prezgodaj sejemo, pa jih prehitijo plevel in preraste. Redke posetvine so gnezdišča rastlinskih škodljivcev.

So gospodarji, ki so zapopadli moderno kmetijsko gospodarstvo tako, da stremijo za čim najboljšo kakovostjo in čim največjo količino pridelka. Le-ti gospodarji vedo, da so jim pri tem njihovem stremljenju male, čisto čisto neznatne rastlinice pa do debelega lapuha in osata najhujši sovražniki in jih zato pokončujejo z vsemi sredstvi. In izkušnja uči, da je v takem delu izreden uspeh, katerega ne odtehtajo še tako moderne novotarije moderne gospodarstva, ki kmeta le prerade napravijo malomarnega, da ne vidi ogromne škode tisočeri škodljivcev-rastlin.

Stroj — sovražnik človeštva? Vedno spet srečamo nazore, da bi v časih stiske, kot je današnja, bilo treba uničiti vse stroje in se vrniti nazaj v prvotni način gospodarjenja z roko in najpriprostejšimi pripomočki. To naziranje je docela pogrešeno. Stroj ni nikdar kriv stiske, marveč je prijatelj in služabnik človeštva. Važno je le to vprašanje, kako odvrnemo njegovo škodljivost, ki jo povzroča z mehaniziranjem dela in še s tem, da nadomesti večje ali manjše število delavcev. Pomembnejši socialni politiki svetujejo skrajšanje delovnega časa, zvišanje zaslužka, znižanje cen, oskrbo nove zaposlitve i. dr. Za izvedbo tega pa so potrebni seve socialni, pravični podjetniki, ki spoznajo važnost moderne tehnike z njene višje strani.

Pisani travniki, polni najbujnejšega in pestrega cvetja, so sicer lepi za oko, a gospodarjem ne pri-jajo. Reprat cveti s svojim rumenim cvetom, zlatice se hohotijo, škrobotec se šopiri in še divjega korenja je dovolj, samo trave so redke in se težko borijo z nadležnejšimi rastlinami za zemski sok. Moderno travništvo je med najnovejšimi kmetijskimi panogami in šele v zadnjem času se širi trgovina s travnimi semeni. Kljub pomanjkanju zadostnega časa je to področje za naše kraje, ki so pretežno živinorejski, silne važnosti in mu moramo posvečati pozornost. Predpogoj modernega travništva pa je nabiranje travnega semena.

Košnja, pozna ali zgodnja? Marsikdo je mnenja, da je dobro odlašati s košnjo, da se ruša zgosti. Trava naj zori in se sama zaseje in tako travnik sam pomlajuje. To naziranje ni povsem napačno. Vendar se moramo zavedati, da s tem znižujemo kakovost in tečnost sena ter znižujemo pridelek otave. Čimprej smo s košnjo gotovi, tem lepša je otava. Zgodaj pokošeni travniki tudi bolj krepko ozelenijo. Zato dajejo razumni kmetje košnji ob prvem ugodnem vremenu prednost.

Zadružna pisarna javlja: Na prodaj so 4letni plemni voli, 2 mladi kobili (ena 157 cm visoka, 3 leta stara, cena 900 S), 1 komplet domač mlin (cena 80 S) in 1 tlačilka (bider). — Kupuje se klavna živina, čebele (za roje 8 S, za kmečke panje od 15 S do 18 S).

Velikovški trg začetkom junija. Na živinski trg so prignali 3 vole, 2 mlada vola, 20 krav, 1 tele, 81 prašičev. Cene se niso spremenile. — Na blagovnem trgu so bile sledeče cene: jajca 10 g, kokoši 2—3.50, mlade 1.50—3.00, sirovo maslo 2.40 do 2.80, pšenica 42, rž 32, oves 28, proso 23, kornopija 34, koroza 24, ajda 25, krompir 15—34 g za kg.

ZANIMIVOSTI

Kako živi angleška kraljevska rodbina. Preprostejša, kot si mislimo. Kot najvišji državni uradnik mora kralj več ur vsakega dne prebiti pri svojih poklicnih poslih, kraljica pa nosi vso skrb za gospodinjstvo in sama odreja glavne vsakodnevne posebnosti v kuhinji in na vrtu. Vrtnarstvo je kraljevski dvojici posebno pri srcu, kralj rad dela na vrtu, kraljica pa se posveča najrajši rožam. Princezinji sta v strogi vzgoji, kralj in kraljica posebno pazita na njuno versko vzgojo, Princeza Elizabeta, ljubljenska Angležev, že pohaja v šolo in se tam uči jezikov, zemljepisa in še drugih ved. Ni namreč izključeno, da bo nekoč zasedla prestol svojega očeta. Oddihu in zabavi so posvečeni večeri, ko poslušajo godbo, čitajo knjige in se kratkočasijo po načinu ostalih zemljanov.

Razglednice vsega sveta zbira Dunajčan dr. Richter. Nabranih ima doslej nad 200.000 razglednic iz vseh krajev sveta. Svojo galerijo rad razkazuje in posestnikom lahko v slikah pripoveduje o lepoti po vsej zemlji raztrešenih krajev. Tam lahko vidiš sliko mesta Godthaa na grönlandskem otoku, Belsunda na skrajnem severu, korejska, indijska in avstralska mesta, na tisoče različnih razglednic ima Richter z avstrijskim mesti. Poleg pokrajinskih razglednic ima tudi portrete in zgodovinske slike, nič manj zanimive od prvih. Kot uradnik statističnega urada si je Dunajčan galerijo lepo uredil in jo katalogiziral. Posestnikom tudi ne pozabi omeniti, da je izumitelj razglednic Avstrijec H. v. Stephan.

Najlepši diamant se nahaja v Londonu. Izvira baje iz Indije in je modre barve. Debel je okrog 2 cm in ga cenijo na 150.000 angl. funtov. Njegova posebnost je, da se lesketa v sto različnih modrih odtenkih, njegov blesk v sončnem žarku je očarljiv. Diamant se nahaja pri nekem draguljarju in ga tam straži poseben detektiv noč in dan. Diamantova privlačna sila na tatove mora biti velika, ker so samo v zadnjih tednih prijeli dva sumljiva dolgoprstneža, ki sta se sukala okoli draguljarne.

Hlapca, ki je vaje pri konjih in poljedelskega dela, sprejme takoj v službo Janko Lepuschitz, p. d. Fugar na Ravnah, p. Rosegg. 47